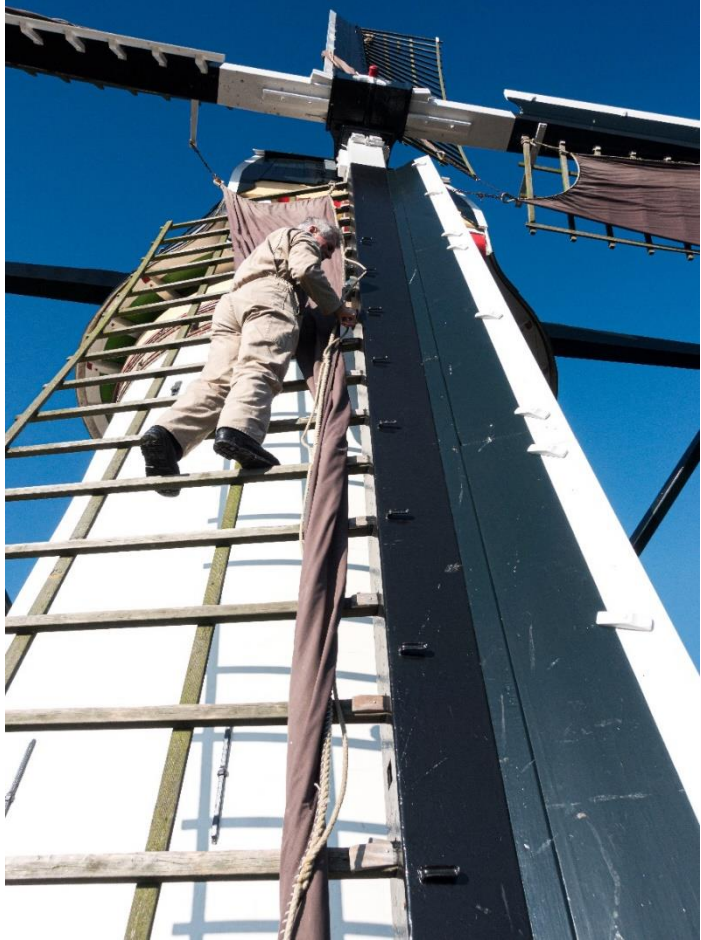

Jaarverslag 2019

Vereniging Benthuiser Molenaars

Bij weinig wind worden alle zeilen bijgezet

Jaarverslag 2019

Vereniging Benthuiser Molenaars

Voorwoord	1
Korenmolen De Haas	2
De Vereniging	3
Enkele molenzaken	4
Activiteiten	6
Producten, veiligheid en hygiëne	7
Enkele cijfers	8

Colofon

Uitgave	Vereniging Benthuiser Molenaars Lijnbaan 23 2728 AA Zoetermeer T: 06 5028 6324
Editing	Dries Janse
Druk	DrukwerkMAX, Zoetermeer
Foto omslag	Harrie Rijven

Dit verslag is in eerste instantie geschreven voor

- (aspirant-)leden van de Vereniging Benthuiser Molenaars
- oud-leden van deze vereniging
- bestuurders van de Stichting Korenmolen De Haas
- vrijwilligers van Korenmolen De Haas
- vrienden en relaties van Korenmolen De Haas
- redacties van molenbladen
- gemeente Alphen aan den Rijn

Beste lezer,

Als Vereniging van Benthuiser Molenaars (VBM) komen we natuurlijk elk jaar graag met goede berichten over het reilen en zeilen van "onze molen". En dat is voor 2019 niet anders. We raken eraan gewend dat we positief kunnen schrijven. Maar het is goed om te beseffen dat niet alles vanzelfsprekend is. Het blijft werk van vrijwilligers en het werken met een kwetsbaar, historisch monument. Afspraken maken, overdragen van werk, samenwerking met de winkel, samenwerken met het bestuur van de Stichting, dat moet allemaal wel worden geregeld. Maar het onverminderd enthousiasme van ons team staat borg voor continuïteit van het werk en dus voor het draai- en maalvaardig houden van de molen.

Uit de feiten en cijfers die in dit jaarverslag zijn opgenomen blijkt dat we opnieuw een goed jaar achter de rug hebben. Er zijn molenaars geslaagd voor hun examen, er zijn twee nieuwe leerling-molenaars ingeschreven, twee dames die het vak willen leren. De belangstelling voor ons werk blijft onveranderd. Stijn Anneveld loopt in het seizoen 2019/2020 zijn schoolstage op de molen. Op die manier slaat hij twee vliegen in een klap. De resultaten daarvan zijn te merken. Alle molenonderdelen krijgen extra aandacht.

Het bezoek van de Molenwacht in januari van het verslagjaar is aanleiding geweest voor molenaars en stichtingsbestuur om de komende tijd extra aandacht te geven aan belangrijke onderdelen. Zo is besloten om de steenkraan welke een inscheuring vertoonde te vervangen en het gaande werk (de draaiende onderdelen van de molen) te laten inspecteren. Voor onderhoud en afstelling van de maalstenen is er voldoende vaardigheid in ons team aanwezig.

Onze productiecijfers liggen iets onder het niveau van 2018. We constateren wel een kleine verbetering in het maalrendement. De kwaliteit van onze producten is onveranderd.

Er wordt overigens gewerkt aan het opnemen van onze molen als lid van het AKG. Twee van onze molenaars zijn inmiddels gediplomeerd lid van het AKG. Dat biedt ons de mogelijkheid om in het register van AKG-molens te worden opgenomen. AKG staat voor Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde. Deze organisatie borgt de kwaliteit van de door hun leden geleverde producten door jaarlijkse controle op het hele productieproces, inkoop, opslag, hygiëne en bekwaamheid van de leden. Er zijn ongeveer 40 molens lid van deze nationale organisatie.

Vorig jaar vroeg ik in mijn jaarlijkse oproep om belangstellenden voor het vak van molenaar vooral naar nieuwe leden uit Benthuisen, en ook vrouwen. Dat laatste is geslaagd. De oproep aan Benthuisenaren om hun belangstelling om te zetten in een opleidingstraject voor molenaar herhaal ik met nadruk.

Ik ben er trots op dat ik namens de vereniging u de resultaten van het afgelopen jaar op de volgende bladzijden kan presenteren.

Dirk Kuijper, voorzitter

Korenmolen De Haas, een molen met een eigen verhaal

Elke molen heeft zijn eigen verhaal. De geschiedenis van de molen is uitvoerig beschreven in het leeswaardige boekje: *Daar werd iets groots verricht* (heruitgave 2017). Daarin kunnen we bijvoorbeeld lezen dat deze molen, opgericht in 1772, in 2005, dus ver na de grote restauratie van begin jaren 80 van de vorige eeuw weer in het lood is gezet. In de jaren voorafgaand waren verzakkingen bemerkt. In het boekje wordt minutieus uiteengezet hoe dat is aangepakt, met 16 drukkussens rondom de molen. Bijvangst was de kennis dat er echt in de molen gewoond is, maar ook dat de molen sinds de eerste oprichting zo'n 40 cm (!!) verzakt was.

De Haas is een betrekkelijk kleine, stenen korenmolen van het type stellingmolen. De vlucht (lengte wiek) is 19.20 meter. De hoogte van de stelling is 5.85 meter. De molen is tot 1932 als windmolen voor het malen van graan in gebruik geweest en daarna steeds verder vervallen. Tot de restauratie gebeurde in 1984/85, overigens na verschillende pogingen in de 10 jaren daaraan voorafgaand. Vanaf 1985 is de molen in de huidige staat weer volop in bedrijf.

Alphen aan den Rijn: 3de molengemeente in Nederland

Korenmolen De Haas is de enig overgebleven windmolen in het gebied van de voormalige gemeente Benthuisen.

In 1991 ging de gemeente Benthuisen op in de nieuwe gemeente Rijnwoude met 9 molens en vanaf 2014 staat de molen in de gemeente Alphen aan den Rijn, een gemeente met 18 molens. Daarmee is deze gemeente nr. 3 in de ranglijst van molengemeenten in Nederland na Molenwaard (met Kinderdijk) en Kaag en Brasem. Hier kunnen we terecht trots op zijn. Het legt ook een grote verantwoordelijkheid bij de gemeente om dit erfgoed in stand te houden.

Organisaties voor Korenmolen De HaasStichting Korenmolen De Haas

In 1974 werd een molencomit  opgericht, dat na een mislukte restauratiepoging op non-actief ging. Er was intussen uit de bevolking (toen rond 2000 inwoners) wel al een bedrag van ongeveer 20 000 gulden toegezegd!

In 1982 volgde, samen met de toenmalige gemeente Benthuisen, een herstart. En nu lukte het wel. In 1987 droeg de gemeente de gerestaureerde molen in eigendom over aan de inmiddels opgerichte Stichting Molen De Haas (later Stichting Korenmolen De Haas).

Vereniging Benthuiser Molenaars

Tijdens een voorlichtingsbijeenkomst in 1982 van de gemeente Benthuisen, De Hollandsche Molen en het Gilde van Vrijwillige Molenaars besloot een aantal Benthuisenaren de opleiding tot vrijwillig molenaar te gaan volgen. Dat groeide toen aan tot elf man (allen Benthuisenaren). Met een dergelijk grote groep besloten dezen zich te verenigen in wat in december 1984 de Vereniging Benthuiser Molenaars werd.

Een nieuw reglement en een nieuwe overeenkomst

Er zijn in 2018 een nieuw reglement en een nieuwe overeenkomst opgesteld en ondertekend. Na een jaar kunnen we met genoeg constateren dat een en ander naar behoren werkt.

De organisatie van de vereniging

De Vereniging kent verschillende soorten leden:

- gewone leden
- aspirant-leden

Gewone leden zijn leden met een afgeronde molenaarsopleiding.

Aspirant-leden zijn leden die in opleiding zijn.

Er is voor aspirant-leden geen examenverplichting en ze mogen alleen onder toezicht van een gediplomeerd molenaar de molen bedienen.

Voorwaarde voor leden is dat men in het molendraairooster op zaterdagen wil en kan draaien of anders tenminste regelmatig op doordeweekse dagen.

De roosters voor het draaien met de molen worden per halfjaar gemaakt, evenals het rooster voor de bemensing op de Nationale Molendag en Monumentendag.

Uitgangspunt is dat op de zaterdagen tenminste twee molenaars aanwezig zijn.

De "eerste molenaar" in het rooster is in die week verantwoordelijk voor de molen. Nu er meer molenaars zijn die ook daadwerkelijk tarwe malen op de vrijdagmiddag wordt ook halfjaarlijks een maalrooster opgesteld.

Om verantwoording te kunnen afleggen, en om de opvolger goed te informeren, wordt van iedere draai- en maaldag een standaardregistratie gemaakt in het Maalboek.

Het ledenbestand per 31 dec. 2019

<u>Naam</u>	<u>functie</u>	<u>status</u>
• Dirk Kuijper	voorzitter	lid
• René Molenaar	secretaris	lid
• Henk Kooi (instructeur)	penningmeester	lid
• Hans de Graaf (instructeur)	gecertificeerd korenmolenaar	lid
• Louis Verstraaten	gecertificeerd korenmolenaar	lid
• Stefan Flipsen	molenaar	lid
• Wim Dieben	molenaar	lid
• Bram de Graaf	in opleiding (vanaf 2017)	aspirant lid
• Stijn Anneveld	in opleiding (vanaf 2018)	aspirant-lid
• Brigitte Bel	in opleiding (vanaf eind 2018)	aspirant-lid
• Jeanine van Dijk	in opleiding (vanaf eind 2018)	aspirant-lid
• Helge van Kalken		aspirant-lid

Wim Dieben is geslaagd voor zijn molenaarsdiploma en is sindsdien lid van de VBM. Willem Niesthoven was in 2019 ook aspirant-lid, is ook geslaagd maar heeft gekozen om zijn molenaarschap in te zetten op o.a. Nieuw Leven in Hazerswoude Dorp. Stefan Flipsen is sinds 2019 ook lid geworden van de VBM.

Molen de Haas als opleidingsplaats

Hans de Graaf en Henk Kooi zijn onze opleidingsmolenaars. Hans is ook bestuurslid van de Zuid-Hollandse afdeling van het Gilde. Als gevolg hiervan hebben we niet te klagen over de aanwas van (aspirant)leden. Ook voor de toekomst is het van belang dat er toestroom blijft van "vers bloed".

Door het Gilde van Vrijwillig Molenaars is molen De Haas in 2006 tot stagemolen (opleidingskwalificatie) aangewezen. De aspirant-leden Wim Dieben en Willem Niesthoven zijn inmiddels geslaagd. De opleiding is evenwel algemeen en niet slechts bestemd voor molenaars die op De Haas (willen) blijven. Het aantal molenaars dat op De Haas is opgeleid en voor het landelijk examen is geslaagd bedraagt daarmee 17.

Twee nieuwe aspirant-leden (Brigitte Bel en Jeanine van Dijk) hebben zich aangemeld en draaien inmiddels mee als aspirant-lid.

Hans de Graaf heeft in 2019 de opleiding tot gecertificeerd korenmolenaar afgerond. Daarmee beschikken we over twee gecertificeerde AKG leden. Met deze kennis in huis wordt ook nagedacht over verdere verbetering van het productieproces.

Veel van onze molenaars werken ook regelmatig op andere molens of in molenbesturen. Op die wijze worden kennis en ervaring gedeeld.

Molen De Haas als fabriek

In de molen liggen twee koppels 16-der maalstenen. Het zijn zgn. kunststenen met een diameter van 1.40 m. (omtrek 16 Amsterdamse voeten). Eén van de koppels wordt dus door windkracht aangedreven. Deze wordt nog steeds in toenemende mate ingezet. Want wat is er mooier dan het malen op de wind. Maar dan moet het wel voldoende en voldoende constant waaien. De vrijdagmiddag malen we tarwe en af en toe spelt. We verwerken de maalproductie en nadat het meel tot rust is gekomen kunnen we het in de week erna builen (scheiden van bloem, griezen en zemelen middels een zeefmachine). Daarmee is het eindproduct in de winkel altijd vers. Het andere koppel wordt door een motor aangedreven. Indien nodig wordt met de motor gemalen.

Het proces van verbeteren van de productie is in 2019 voortgezet. Het minutieus afstellen van de hele "machine" is een permanente actie, die met toenemende kennis van zaken wordt uitgevoerd. Het leidt tot een beduidend betere opbrengt uit het gehele maalproces. Ook dit jaar is het rendement licht verbeterd.

Onze producten

Op de molen malen de molenaars tarwe en spelt tot volkorenmeel voor de molenwinkel:

- iets grover dan "bakkerskwaliteit" op verzoek van de winkel voor klanten die er brood mee bakken
- normale 'bakkerskwaliteit' om bloem te kunnen maken.
- spelt volkorenmeel en bloem
- zuivere griezen (uit tarwe en spelt)
- zuivere zemelen

5 _____ (vervolg) ENKELE MOLENZAKEN

Deze producten vinden in verschillende mengvormen via de winkel hun weg naar de klanten voor menselijke consumptie. De rest-zemelen vinden hun weg als diervoeder. Daarvoor hebben we vaste afnemers.

Helge op zijn werkplek

De buil

Een belangrijk deel van onze leveranties aan de winkel zijn dus afkomstig uit de buil (de zeefmachine). Deze bestaat uit een toevoerbak (de kaar) een zeefgedeelte en afvoertrechters voor de onderscheiden producten. De zeef bestaat uit een halfronde koker van zeefgaas met uitzonderlijk kleine gaatjes waardoor bloem, gries en zemel worden gescheiden. Het volkorenproduct wordt door een draaiende borstel langs de zeef geleid. De kleinste delen (bloem) vallen door de zeef met de kleinste gaten, de griesen met een iets grotere korrel worden apart opgevangen en alle grotere delen (de zemelen) vallen in de bak met restmateriaal. Vaak worden dit laatste product nog eens door de buil gehaald, waarmee het rendement van het productieproces verder worden opgevoerd.

Niet onvermeld mag blijven dat het leeuwendeel van het werk aan de buil wordt gedaan door Helge van Kalken, onze "builmeester".

Molenwinkel

De bemensing van de winkel en de organisatie ervan is in 2006 overgenomen door de Stichting.

De molenaars kunnen zich daardoor geheel richten op de werkzaamheden op de molen. Op vrijdagmiddag wordt er gemalen en wordt is samenspraak met het winkelpersoneel en de mengers bepaald hoeveel product er die dag klaargezet moet worden voor verkoop in de week erna. De molenaars bepalen dan hoeveel volkorenmeel er geproduceerd en gebuild moet worden.

De molenbiotoop

Voor een windmolen is een goede windtoetreding en -afvoer belangrijk. Vroeger natuurlijk nog meer dan tegenwoordig omdat men niet beschikte over een motoraandrijving voor de maalsteen. Dirk Kuijper is sinds het vertrek van Cor Boonstra molenbiotoopwachter. Hij toetst eventuele bouwplannen in de buurt van de molen.

Een greep uit onze activiteiten

Onze wekelijkse activiteiten bestaan uit het draai- en maalvaardig houden van de molen. Maar die beperken zich niet alleen tot het malen en builen op vrijdagmiddag en zaterdag, maar bestaan ook uit het geven van rondleidingen op de molen, het verwerken van de aanvoer van producten door Jacques Brassier (onze huisleverancier), het signaleren van gebreken, het opleiden van leerling-molenaars, overleg met de Stichting over allerlei technische zaken en het voeren van administratie zoals het opstellen van roosters. Daarnaast contacten met het winkelpersoneel over bestellen en aanvoer van producten. Bijzonderheden zijn:

- Diverse schoolbezoeken
- Een bezoek aan molen de Hoop in Zoetermeer, samen met het bestuur (uitwisselen van kennis)
- Steunpunt voor fietstocht van de LAURA (uit Alphen aan den Rijn)
- Veteranen dag
- Bietenoptocht
- Bijdrage aan herinrichting museumruimte/oudheidkamer

Ook "hoog bezoek" werd ontvangen. Het gemeentebestuur bracht in het kader van contact met de woonkernen een bezoek aan Benthuizen. Een deel daarvan werd op de molen doorgebracht, waarbij molenaars toelichting gaven over hun aandeel aan de instandhouding en waarbij ook de winkel werd bezocht.

Maar ook allerlei onderhoudswerkzaamheden in en aan de molen, voor zover die binnen de mogelijkheden van de molenaars liggen zijn uitgevoerd.

Een greep uit de lange lijst van activiteiten:

- Begeleiden van inspectie Molenwacht
- Kruirollen vervangen
- Stelling schilderen
- Inhangen van de nieuwe zeilen
- Hekwiggen vervangen en borgen
- Stellen van wind- en motorkoppel (diverse keren)
- Vervangen touwen en lijnen
- Stellen van kammen en staven
- Onderhoud van de borstelbuil
- Hygiënecode en uitvoering schoonmaak
- Aanbrengen van magneten om ijzerdeeltjes af te vangen
- Grote schoonmaak (vooral door Stijn Anneveld)

Er zijn vier vergaderingen georganiseerd, waar we met de molenaars en een vertegenwoordiger van de Stichting de lopende zaken bespraken en informatie uitwisselden over gedragscode, roostering, leerlingbegeleiding, onderhoud en taakverdeling. Louis vertegenwoordigt de VBM in de Stichtingsvergaderingen.

Maar ook is een excursie georganiseerd naar het bedrijf van onze graanleverancier Jacques Brassier in Biggekerke (Zeeland) waar we konden kennis maken met de herkomst van veel van de producten. Niet alleen tarwe en spelt, maar ook halfproducten die in de winkel worden gebruikt komen bij Brassier vandaan. De oude molen van dit familiebedrijf is ook nog steeds werkzaam.

7 _____ **PRODUCTEN, HYGIËNE EN VEILIGHEID**

Producten

Het tarwemeel, dat op de molen wordt gemalen, wordt verkocht in de winkel, hetzij als enkelvoudig product: volkorentarwemeel, hetzij gemengd met bij de graanhandelaar gekochte mixen.

Daardoor kunnen in de winkel zeer veel verschillende producten voor het bakken van brood, cake, koek, koekjes en pannenkoeken verkocht worden.

Het meel dat uit de maalstenen komt is volkorenmeel. Zowel in de variant tarwe als speltmeel.

Voor fijnere bakproducten leveren de molenaars ook bloem aan de winkel.

Om van volkorenmeel bloem te maken moeten de zemelen en griezen er uit worden gehaald. Dit verwijderen heet het builen (zeven) van het meel.

De uitgezeefde zemelen en in mindere mate de griezen, hebben een lage of geen handelswaarde. De zemelen worden gebruikt als veevoer. We hebben inmiddels een paar vaste afnemers die daar ook een klein bedrag voor betalen.

Er is dit jaar bijna 900 kg speltmeel gemalen. Dit meel is als volkoren-spelt verkocht en inmiddels produceren wij ook fijne speltbloem in kleine hoeveelheden. Wij volgen de klantvraag in de winkel bij het bepalen van de inkoop van granen.

Hygiëne

Omdat wij producten leveren die voor menselijke consumptie geschikt moeten zijn, moeten we ook aan standaards voldoen van de Hygiëncode. Dit is een eis van de warenwet.

Aangescherpt landelijk beleid en betere kennisontwikkeling heeft in de loop van het jaar geleid tot aanpassingen van opslag van onze producten.

Omdat er niet gewerkt wordt met toevoegingen, die de houdbaarheid verlengen, zorgen we er voor, dat de omlooptijd van de producten (van graankorrel tot winkelschap) kort is.

Veiligheid

Ongevallen op molens zijn nooit fijn, maar het verhoogt zeker het risicobewustzijn van de molenaars. In het nieuwe reglement is expliciet gekeken naar richtlijnen die voor de veiligheid van molenaars en bezoekers in acht moeten worden genomen. De verscherpte regels die van kracht zijn naar aanleiding van een eerder ongeval betekenen soms beperkingen voor bezoekers, maar veiligheid achten we van een groter belang. Voor de dagen met veel bezoek, zoals molendagen en monumentendagen worden apart afspraken gemaakt over veiligheid en verzorging. Onder meer de aanwezigheid van een EHBO'er wordt verplicht gesteld.

De RIE (Risico Inventarisatie en Evaluatie) is in boekvorm op de molen aanwezig.

Productiecijfers in kilogram (afgerond)

	Volkorenmeel gemalen	waarvan gebuild tot meel (bloem)	volkoren naar winkel	spelt	veevoer gemalen (rest)
2015	15915	13020		860	
2016	12650	9800		700	
2016	12650*	6600**		700	3200***
2017	11500	6000		650	2100
2018	11200	5800	2200	1000	2200
2019	10400	5200	2100	900	2200

*) tarwe en tarwemeel; **) netto productie bloemsoorten; ***) zemelen.
T/m 2016 werden ook de zemelen (restproduct) in het overzicht meegenomen;
vanaf 2016 worden deze apart in de tabel opgenomen onder "veevoer (rest)".
De tarwe en de spelt werden betrokken van Brasser in Biggekerke en na
verwerking als volkorenmeel en bloem geleverd aan de winkel.
Inmiddels worden het speltmeel en de speltbloem ook in de eigen molen
geproduceerd. Dit maakt ongeveer 10% uit van de totale maalproductie.

Het rendement van het maalproces is 2019 iets verbeterd tot ca 68% Dit is voor
het type maalstenen in de molen een goed resultaat.

Maal- en draaicijfers

	omwentelingen	draaidagen	draaiuren	bezoekers (ongeveer)
2013	250 137	101	560	1200
2014	272 643	119	595	1050
2015	259 615	109	615	810
2016	229 885	110	580	800
2017	204 840	119	510	780
2018	184 300	101	500	790
2019	150 460	119	475	950

Het aantal bezoekers is enigszins opgeleefd vooral als gevolg van de passanten
in de LAURA fietsweek.

Het afnemend aantal omwentelingen wordt mede veroorzaakt door het meer
malen op de wind; dan draait de molen langzamer.

De provincie Zuid-Holland hanteert een zgn. draaipremie, immers draaiende
molens zijn nog mooier dan stilstaande exemplaren.

Afhankelijk van het aantal omwentelingen dat een molen draait wordt een
bescheiden subsidie toegekend. Daartoe zit op de bovenas een teller.

Dirk Kuijper
Benthuizen, maart 2020